

Z Á P A D O Č E Š K Á U N I V E R Z I T A V P L Z N I
F a k u l t a f i l o z o f i c k á
K a t e d r a g e r m a n i s t i k y a s l a v i s t i k y

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek vedoucího)

Práci předložil(a) student(ka): Josef Pavlikovský
Název práce: Spracherosion bei deutschen Muttersprachlern aus dem ehemaligen Deutsch-Böhmen am Beispiel der heutigen Karlsbader Region

Hodnotil: Dr. phil. Boris Blahak, M. A.

1. CÍL PRÁCE: Předkládaná práce si klade za cíl „zjistit, jestli informátoři [z Karlovarska], součástí jejichž řečového projevu byl dialekt, po desetiletích v českojazyčném prostředí stále ještě hovoří němčinou se severobavorskými znaky, příp. které nářeční rysy se udržely a které se naopak již nevyskytují“ (volně přeloženo dle s. 1). Prostřednictvím kvalitativní studie, která byla provedena se třemi informanty, jejichž mateřským jazykem je němčina a kteří se již narodili v Čechách, bylo cíle dosaženo.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ: Výzkum se věnuje tak zvanému ‚tuzemskému tématu zahraniční germanistiky‘, svou tematickou relevancí potvrzuje zohledněním interregionu Východní Bavorsky – západní Čechy a je založen na dialektologických východiscích a metodách, které dalece překračují nároky bakalářské úrovně studia němčiny jako cizího jazyka. Členění celé práce je logické a přehledné: po stručném úvodu (kapitola 1), který shrnuje předmět výzkumu, cíle, korpus, terminologii i výzkumné metody, následuje v teoretické části (kapitola 2) nejprve popis (historického) rozšíření severobavorského dialektu, kterým se až do roku 1945 hovořilo na území Horní Falce až hluboko po území západních Čech (kapitola 2.1); výklad pokračuje vysvětlením nejdůležitějších sekundárních nářečních znaků, které severobavorština sdílí se všemi bavorskými dialekty (mimo jiné oslabování konsonantů, absence přehlásky, *e*-synkopa/-apokopa), a primárních nářečních znaků, které se vyskytují exkluzivně jen v tomto dialektu (spirantizace, klesavé diftongy) (kapitola 2.2). V následující praktické části (kapitola 3) předkládá autor transkript tří rozhovorů obsahujících jazykovou biografii tří mluvčích – etnických Němců, kteří se narodili v západních Čechách – 1936, 1947 a 1953 – a také zde byli socializováni (jako součást menšiny). Text audiozáznamu je přitom na místech, která se výrazně odlišují od spisovného jazyka, přepsán pomocí fonetické transkripce s odpovídajícími znaky mezinárodní fonetické abecedy. Následně (kapitola 3.6) jsou v přepsaných rozhovorech identifikovány primární a sekundární znaky severobavorštiny, autor poukazuje na shody i rozdíly mezi mluvčími a analyzuje míru zjištěné ‚jazykové eroze‘ ve vztahu k nářečnosti. Obsahová stránka práce se celkově vyznačuje správnými postupy, metodologickou pečlivostí, vědeckou přesností a logickým vyvozováním závěrů.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA: Jazyk práce odpovídá vědecké práci, terminologie je více než přesvědčivá. Drobnější prohřešky proti normě (zejména interpunkce, větný slovosled a v některých pádových koncovkách) práci téměř nikterak neznevažují. Pro celkovou ilustraci předložené práce je nutno uvést některé malé nedostatky: Při (ne nekomplikovaném) vysvětlování různorodosti severobavorských diftongů (s. 11-12) by bylo záhodno vizualizovat tuto problematiku pomocí dialektologické mapy, která by znázornila různé isoglosy mezi severo- a středobavorskými dialekty (zvláště co se týče klesavých diftongů); přehledová mapka na straně 3, která se vztahuje k historickému německému nářečnímu prostoru, k tomuto bodu nic nezachycuje. Příložený audionahrávek transkribovaných rozhovorů na příloženém datovém nosiči (CD) by bylo rovněž žádoucí, i kvůli možnosti překontrolovat namátkově provedenou transkripci. Při pohledu na (velmi přehlednou) použitou sekundární literaturu je patrné, že autor nezahrnul žádný z vhodných starších dialektologických výzkumů k problematice (severo)bavorštiny v Čechách, které by odpovídaly období jazykové socializace informátorů a na jejichž základě by bylo bývalo možné precizněji popsat tehdejší jazykovou situaci než podle např. Brauna (1974; 1980), vydaného až o desetiletí později, nebo podle Zehetnera (1985), který mapuje severobavorské dialekty v Bavorsku (nikoliv na Chebsku). Jmenovat lze např.:

- Braun, Hermann (1938): *Wortgeographie des historischen Egerlandes* (= Mitteldeutsche Studien 12). Halle/Saale: Niemeyer.
- Kranzmayer, Eberhard (1956): *Historische Lautgeographie des Gesamtbairischen Dialektraumes*. Wien: ÖAW: Böhlau.
- Roth, Wilibald (1940): *Die Mundart des engeren Egerlandes: Lautlehre*. Reichenberg: Sudetendeutscher Verlag Franz Kraus.

Použitý internetový zdroj *Wiesn-Bairisch* (s. 35) se nám nezdá příliš vědecký, protože je poplatný turistickým předsudkům ohledně bavorštiny. V neposlední řadě by bylo bývalo záhodno při opětovné kontrole práce zabránit tomu, aby se oba obrázky a jejich označení (s. 3-4, 10-11) nacházely na různých stránkách. Dále musíme kritizovat nejednotnost způsobu citací: zčásti jsou uváděna celá křestní jména, zčásti jen iniciály, zčásti je uváděno vydavatelství, u části titulů ale chybí. Vzhledem k přesvědčivým jazykovým i obsahovým kvalitám předložené práce ale inklinujeme k tomu, uvedené nedostatky, které lze navíc přičíst na vrub časové tísní, přehlédnout.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE: Práce svědčí o vysoké vědecké náročnosti, suverénním používáním dialektologických metod i o schopnosti analyticko-filologické práce. Menší formální nepravidelnosti nijak významně nezmenšují tento dojem. Jedná se o velice dobrou práci.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

(1) Jak vysvětlíte zjištěné středobavorské tvary (s. 35) v projevu informátorů? Může zde hrát roli sousedství s bavorským jazykovým územím Bavorska (které je však v Horní Falcí charakterizováno severobavorštinou)?

(2) Mohlo by se bezprostřední sousedství s oblastmi Bavorska, kde je dialekt velmi intenzivní, využít k podpoře aktivních znalostí dialektu v západních Čechách? A mělo by vůbec k takové podpoře docházet? Pokud ano, zdůvodněte proč.

(3) Goethe-Institut v Praze v rámci projektu *Schaufenster Enkelgeneration* natáčel filmy o mladé generaci Češek a Čechů, kteří pocházejí z rodin Němců, kteří zůstali po roce 1945 na českém území, a zkoumali jejich postoje k německému jazyku ve vztahu k jejich identitě (srov. <https://www.goethe.de/de/spr/eng/dmi/enk.html>). Jaké vyhlídky do budoucna má dle vašeho názoru němčina jako mateřský jazyk (příp. i její nářeční podoby) v Česku v kontextu výroků, které ve filmech zaznívají?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA: výborně (1-)

Datum: 11. Května 2019

Podpis:

